

— Що таке кохання?

— Що?.. Це ніби вранішній туман. Коли ти прокидаєшся задовго до світання, він швидко сечає. Так само сечають і почуття.

— Справді?

— Я переконаний!

— Почуття сечають?..

— Так! Дуже швидко. Кохання — це туман, який розсіюється з першим променем реальності...

З інтерв'ю Чарльза Буковскі, 1983 рік

Розділ I

Віра. Жасминовий трунок

I

Кажуть, кохання живе три роки. Але чому три? Чому не п'ять, десять чи взагалі не вічно, як дехто вважає, чи то пак мріє? А може, воно триває зовсім коротко? З'являється раптово, наче стихія, змітаючи на своєму шляху здоровий глузд і будь-які спроби протистояти цьому божевіллю, і так само раптово зникає, лишивши по собі самі спогади, глибина яких залежить від сили почуттів. Хтозна. У кожного власні історії, терміни і розуміння цього загадкового поняття...

Віра мала свою історію. Віра — як би чудернацько те не звучало, зважаючи на її життєствердне й оптимістичне ім'я, — не вірила в кохання. Власне, жінка про нього взагалі не думала, бо вважала себе доволі мудрою і розсудливою, щоб у свої зрілі роки вірити в наївні юнацькі фантазії й казочки.

Звісно, іноді, особливо довгими осінніми вечорами, за переглядом чергової сльозливої мелодрамки під пледом із чашкою чаю, щось поколювало в грудях — таке болісно-тягуче, що не піддавалося розумінню й поясненню. Віра відставляла чашку, вимикала мелодрамку і йшла мити посуд. Трудотерапія — не найліпший, але не такий уже й поганий метод боротьби з різними там поколюваннями в грудях.

Дурниці. Суцільні дурниці! У неї все нормально і немає жодного приводу для тужливих думок, уперто заспокоювала вона себе, заповзято вимиваючи брудні тарілки й каструлі.

І дійсно, до моменту, коли остання помита тарілка була поставлена на місце, всі химерні думки виганялись геть із голови. Хоча насправді вони нікуди не дівалися, а лише консервувалися десь у запиленому закутку підсвідомості, щоби потім зринуть зненацька в такий же тягучий осінній вечір... І вона чудово те знала. Утім, на момент «консервації» їй було байдуже — тільки б тепер, цієї хвилини, безладно не плуতались у голові.

Затим Віра йшла до кімнати своєї тринадцятирічної доньки, сідала коло неї й дивилась на юне обличчя, в якому так очевидно проступали риси батька, себто Віриного колишнього хлопця. Власне, її «хлопцем» він був лише якихось кілька місяців невизначених і до кінця так і не зрозумілих для неї зустрічей, у результаті яких сердешна виявила, що вагітна. Коли ж повідомила про це Андрієві — «хлопця» немов вітром

здухнуло. Після Віриних одкровенень він більше не з'явився, остаточно підтвердивши і без того очевидну аксіому, зафіксовану в її свідомості: *кохання не існує*. Де ж воно тепер — кохання, про яке так гаряче шепотів їй у пориві пристрасті він? І де, власне, він сам? Отож... Отож Віра народила Катрусю і назавжди — як вона собі тоді думала — «зав'язала» з романтичними мріями. Ось її здійснена мрія — лежить у ліжечку й дригає ніжками, вимагаючи уваги до себе...

Віра дивилась на таку вже дорослу Катрусю, і сльози навертались на її очі. Подумати лишень: адже донька нині в тому віці, коли захоплено, а насправді сліпо, роззираєшся довкола, потайки очікуючи на свого лишаря, котрий ось-ось вигулькне з казкового світу на білому коні й вихопить тебе з цієї жорстокої реальності. А донька таки мріє — в її очах така глибина... Що ж на неї чекає? Треба підготувати її до того, що мрії здійснюються лише на сторінках любовних романів, аби не мала розчарувань. Аби не впоролася таку саму дурницю зі своїм життям, як свого часу її матір. Життя жорстоке. І донька мусить знати про це. Але пізніше.

— Мамо, що з тобою? Що трапилось?

— Усе гаразд, доню, — посміхалась вона, квапливо втираючи вологі очі.

Донька ще якусь мить дивилася на матір дещо відстороненим поглядом і поверталась до своїх справ — що їй до материнських сліз? А Віра йшла у свою кімнату-нірку, свій прихисток, надійну фортецю, в яку без її дозволу не сягне ніхто сторонній і чужий, де вона може забувати про все на світі.

Однак віднедавна надійні досі мури почали давати ледь помітні тріщини. Жінку знов нещадно атакували тяжкі депресивні думки. Вона поринала в якийсь незрозумілий їй стан тягучої нудьги і відчаю.

Розгублено дивлячись на своє відбиття у віконному склі, Віра намагалася збагнути, звідки це бралось і навіщо. Невже вона більше не може контролювати своє життя? Але чому? До недавніх пір їй нібито вдавалося керувати своїми емоціями. Що це з нею таке?

Може, це страх? Страх залишитися самотньою? Але... хіба вона не самотня *вже*? Її дівчинка, її Катруся... вона ж так далеко від неї. Коли вона її втратила? Де та маленька ніжна дівчинка, що простягала свої рученята для обіймів і віддано її цілувала? Її вже немає. Вона несподівано зникла, замінившись замкненою, дратівливою юнкою, вічно зосередженою на якихось своїх секретах, до яких матері було зась. А що буде потім, через років п'ять, коли вона, виринувши зі своїх мрій, прийде і скаже: «Мамо, в мене своє життя. Я мушу лишити наш дім і тебе. Бувай...»? Що тоді? Тоді її житло перетвориться на суцільну пустку.

Як люди долають самотність? Як вони живуть самі і добре почувуються? От узяти хоча би Мар'яну, подругу, яку вона знає з часів навчання в університеті. Більшу частину свого життя Мар'яна самотня. Чому ж почувується наче королева в оточенні численного королівського почту? Так, крутилося довкола неї кілька чоловіків, але то тривало недовго і, з її слів, було не надто романтично. Звідки взагалі в неї ця зарозумілість і чванливість?

Зараз у неї чергове захоплення. Як завжди, нічого не розповідає, тримає в секреті, але Віра якось бачила в парку Мар'яну з якимсь блондинчиком. Нічого такий, наче симпатичний. Але якийсь він трохи... селюкуватий, чи що. Звідки вона його вискіпала, незрозуміло. Мовчить. Нічого не розповідає. Мабуть, боїться, щоб не зурочили. Ну, нічого, хай. Теж мені, велике надбання — селюк необтесаний, ще й бідний, либонь!

Якщо вже підпустити до себе чоловіка, то лише грошовитого. Ну, і щоб порядний був, не вештався по жінках і не пилячив. Але ж де такого взяти? Усі якісь нікчемні, люблять випити й гульнути. Перевелись на світі чоловіки, хай їм грець!

До прикладу, колеги. Усі, як один, скупі, егоцентричні, самозакохані гульвіси, що полюбляють зависати в барах. Балачки лише про риболовлю, бухло і дівуль, котрих міняють, як шкарпетки. Тільки міняють вони їх, певне, лише на словах, бо яка нормальна дівка з такими схоче мати справу? Що вони можуть їй дати, крім порожніх балачок? Нічогісінько!

Потік суперечливих думок доводив Віру до відчаю. З одного боку на неї нещадно насувалися порожнеча і самотність, а з іншого — непохитною стіною вперто стовбичив скептицизм стосовно невблаганного виродження чоловічої статі, грець би побив цю чоловічу стать!

Ще й поділитись нема з ким! Подружки про неї геть забули, Мар'яна не дзвонить, зайнята своїм селюком, Христя теж уся в себе занурилась, ото вже не від світу сього людина! Що ж це таке коїться в цьому світі?

А тут ще й ця весна. Воно ніби й нічого — подумаєш, змінилась пора року, то й що тут такого? Але чомусь настрій став геть паскудним. Чи то депресія яка насувалась, чи зневіра міцніла, а може, все в купі, хто його знає...

* * *

Спершу з'явилися знаки. Вони випиналися скрізь, мало не на кожному кроці. Довкола неї всі раптом були у парі: люди, собаки, коти, птахи. Усі нещадно парувалися. Навіть речі їй до рук траплялись парні: то виделок ухопить дві замість однієї, то дві скибки хліба, та ще й розділить кожну надвоє. Усе якимось несвідомо, мимоволі.

Однак зневірена жінка нічого не помічала. Чи не хотіла помічати. Це Христина зауважила би найменший знак, взяла до уваги і швиденько спрямувала своє життя в напрямку очікування позитивних змін. Мар'яна теж неодмінно звернула би увагу.

Але не Віра. Попри потужне бажання позбутися самотності, Віра лишалася запеклою ненависницею чоловіків. Тому якісь там спаровані птахи чи тварини, і тим паче люди, зовсім не викликали в неї жодного хвилювання.

І навіть коли випадок зіштовхнув її мало не лобом зі струнким статечним чоловіком у переповненій маршрутці, Віра лиш гнівно скрикнула через плече:

— Мужчина, ви що, задушити мене хочете?!

— Вибачте, будь ласка, я ж ненароком, — винувато пробурмотів «мужчина», відклеївшись від Віриної спини й пропустивши нарешті тітоньку з валізою, котра заповзято пхалась до виходу.

Маршрутка зупинилась, і нарешті стало вільніше. Віра скоса зиркнула на чоловіка: цікаво, від кого це її кинуло в жар хвилину тому, й сердито відвела погляд у вікно. «От кобель! — подумала вона. — Аби тільки нагода трапилася потертись об жіночі стегна, з радістю! А я теж хороша. Чого розхвилювалась раптом? Дурепа!»

Чоловік байдуже ковзнув поглядом по Вірі й собі зосередив увагу на звичних пейзажах за вікном. Маршрутка тим часом рушила далі.

Коли ж настав час виходити, Віра вже й забула про неприємну okazію з тиснявою. Розплатившись, ступила до виходу, гордовито задерши голову, й тут же поплатилася за це: підбор зісковзнув зі сходинки, й бідака з усією силою налягла на чийось широку спину попереду неї.

— Холера з вашими сходинками! Так і вбитись можна! — вилаялась вона, відновивши рівновагу.

Водій щось нервово кинув їй услід, теж лайливе, та жінка вже не вслухалась. Вона знов мало не втратила рівновагу, бо широка спина, на котру вона шойно так файно налягла, виявилась того самого чоловіка, котрий мало не розчавив її якихось хвилин десять тому.

— Ой, вибачте... Я ненароком, — розгублено буркнула вона.

— Це ж треба! Нас уже двічі притискало одне до одного, — засміявся він. — До чого б це?

— Ні до чого. Просто в нас «дуже комфортні» умови проїзду в громадському транспорті!

— Може, нам варто ще раз притиснутись? Мало що... — підморгнув чоловік.

— Ви, певно, жартуєте? — Віра нарешті остаточно прийшла до тями й рішуче рушила тротуаром, лишивши чоловіка позаду.

— Ні-ні, я серйозно! — хутенько поспішив він слідом за нею.

Віра скорчила гримасу — відстань, мовляв, — і мовчки йшла, енергійно розмахуючи пакетом із продуктами.

— От, дивіться: спершу я до вас, а потім ви до мене, — не вгавав чоловік. — Невже ви не бачите цікавої послідовності?

Віра спинилась і спопеляюче блимнула очима на чоловіка. Його обличчя видавалося серйозним, тільки ледь усміхненим.

— Мужчина, що ви хочете?

— Піти з вами на каву! — виголосив він.

— Для чого?

— Як «для чого»? А для чого люди ходять на каву? Поп'ємо кави, познайомимось ближче. Невже я вам категорично не подобаюсь? — Чоловік промовисто звів брови.

Аж тепер Віра пройшлась блискавично-оцінюючим поглядом по настирному чоловікові. Обручки на правій руці немає, отже, вільний, якщо, звісно, не приховує — не всі ж носять обручки. Високий. Симпатичний. Увічливий. З почуттям гумору все гаразд. На скнару не схожий — пропонує незнайомій жінці піти на каву. Гм. Чи то й справді піти? Що вона втратить, окрім часу, якого в неї — цілий вагон цього вечора?

— То що? Йдемо? — приязно всміхнувся чоловік.

— Ні. Не маю я часу ходити на каву, та ще й з незнайомцями, — натомість фиркнула вона.

— Та ходімо! Познайомимось ближче, і я вже не буду для вас незнайомцем. Тут варять добру каву, — він кивком вказав на кафе поблизу. — Ну, ходімо, не пошкодуєте!

— Добре вже. Хоча й не знаю, чому я погоджуюсь, — зітхнула Віра.

Владислав — так звали чоловіка — виявився Віриним сусідом, жив на її вулиці, за кілька будинків далі. Не виключено, що вони проходили одне повз одного безліч разів, не звертаючи уваги. Не одружений, «в активному пошуку». Інтелігент, творча особистість: «перша скрипка» в їхній обласній філармонії. Хоча мріє про заслуженого артиста.

«Я міг би їздити по світу і давати концерти. Запросто! Я володію скрипкою не гірше за тих «зірок», що приїздять до нас у Рівне. Але треба дочекатися слушної миті. Упевнений, у мене все ще попереду», — довірливо ділився він.

Розповів, що без вагань пішов протоптаною матір'ю стежею, котра спершу теж працювала в їхній філармонії,